

Uchwała z dnia 20 stycznia 1995 r.
II UZP 38/94

Przewodniczący SSN: Maria Tyszel (sprawozdawca), Sędzia SN: Adam Józefowicz, Sędzia SA: Jerzy Kuźniar,

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Witolda Bryndy, w sprawie z wniosku Romana H. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. o zasiłek chorobowy, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 20 stycznia 1995 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Apelacyjny w Katowicach postanowieniem z dnia 29 listopada 1994 r. [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 391 k.p.c.

Czy kontynuowanie w czasie zwolnienia lekarskiego od pracy, zatrudnienia w jednym z dotychczasowych zakładów pracy, przy jednoczesnym pobieraniu zasiłku chorobowego w drugim zakładzie, w którym pracownik był równocześnie zatrudniony przed powstaniem prawa do zasiłku chorobowego, stanowi wykonywanie innej pracy zarobkowej w rozumieniu art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz. U. z 1983 r., Nr 30, poz. 143 ze zm.) uzasadniające utratę prawa do zasiłku ?

p o d j ą ł następującą uchwałę:

Wykonywanie w czasie zwolnienia lekarskiego od pracy, zatrudnienia w jednym z dotychczasowych zakładów pracy, przy jednoczesnym pobieraniu zasiłku chorobowego w drugim zakładzie, w których pracownik był równocześnie zatrudniony przed powstaniem prawa do zasiłku chorobowego, jest wykonywaniem innej pracy zarobkowej w rozumieniu art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz. U. z 1983 r., Nr 30, poz. 143 ze zm.), jeżeli praca ta stanowi czynności uciążliwe, mogące przedłużyć okres niezdolności do pracy albo jest niezgodne z celem tego zwolnienia.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C., decyzją z dnia 3 lutego 1994 r., pozbawił Romana H., pracownika PKP Stacji Rejonowej w J.-S. zasiłku chorobowego za okres od 5 maja 1992 r. do 4 maja 1993 r., ponieważ korzystając ze zwolnienia lekarskiego z powodu choroby, w tym samym okresie był zatrudniony w Urzędzie Pocztowym w J. i wykonywał tam pracę, pobierając za nią wynagrodzenie.

W odwołaniu, wniesionym do Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach, odwołujący domagał się zmiany zaskarżonej decyzji i przyznania mu prawa do zasiłku chorobowego podnosząc, że otrzymane wynagrodzenie z Urzędu Pocztowego było niewielkie i zobowiązał się je zwrócić.

Sąd Wojewódzki - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach po

ustaleniu, że wnioskodawca przez cały okres korzystania ze zwolnienia lekarskiego od pracy w PKP był równocześnie zatrudniony w wymiarze jednej czwartej etatu w Rejonowym Urzędzie Pocztowym w J. i pobrał za ten okres wynagrodzenie, wyrokiem z dnia 28 marca 1994 r., [...], oddalił odwołanie. Zdaniem Sądu, wykonywanie zatrudnienia pozbawia ubezpieczonego prawa do zasiłku chorobowego, zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1974 r., o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz. U. z 1983 r., Nr 30, poz. 143 ze zm.).

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach rozpoznając rewizję wnioskodawcy uznał, że w sprawie występuje budzące poważne wątpliwości zagadnienie prawne, o treści przytoczonej w sentencji uchwały, i przedstawił je do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedstawione zagadnienie prawne powstało przy zastosowaniu art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r., o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz. U. z 1983 r., Nr 30, poz. 143 ze zm.) zwanej dalej ustawą, stanowiącego, że: "Pracownik wykonujący w czasie zwolnienia lekarskiego od pracy inną pracę zarobkową lub uciążliwe czynności mogące przedłużyć okres niezdolności do pracy albo wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia - traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres zwolnienia" do następującego stanu faktycznego:

Wnioskodawca Roman H., urodzony 10 czerwca 1942 r., zatrudniony w PKP jako nastawczy, od 1988 r. był równocześnie pracownikiem Urzędu Pocztowego w wymiarze jednej czwartej etatu. W okresie od 5 maja 1992 r. do 4 maja 1993 r. korzystał ze zwolnienia lekarskiego od pracy pobierając zasiłek chorobowy z PKP. W Urzędzie Pocztowym w tym czasie pracował otrzymując wynagrodzenie za pracę.

Jak słusznie podkreślił Sąd Apelacyjny, w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego konsekwentnie przyjmowano, że wykonywanie jakiegokolwiek pracy zarobkowej w czasie zwolnienia lekarskiego od pracy, powoduje utratę prawa do zasiłku chorobowego. Natomiast w wyroku z dnia 23 października 1991 r., w sprawie URN 71/91 Sąd Najwyższy uznał, że: "inna praca zarobkowa" nie oznacza kontynuacji wykonywania dotychczasowej pracy na rzecz macierzystego zakładu pracy (OSNCP 1992 z. 11 poz. 209).

Sąd Najwyższy podziela sugestię zawartą w uzasadnieniu przedstawionego zagadnienia, że pracownik zatrudniony równocześnie w dwóch zakładach pracy, świadczący pracę na rzecz jednego z tych zakładów w czasie korzystania ze zwolnienia lekarskiego w drugim zakładzie, nie wykonuje "innej pracy zarobkowej" w rozumieniu cyt. wyżej art. 18 ust. 1 ustawy. Ustawa o świadczeniach pieniężnych na wypadek choroby w żadnym przepisie nie ogranicza możliwości pobierania zasiłku chorobowego od jednego zakładu pracy i prawo pracownika do pobierania tego zasiłku z dwóch zakładów pracy nie budzi żadnych wątpliwości, jak to wskazał Sąd Apelacyjny.

Zdaniem Sądu Najwyższego, w składzie orzekającym w niniejszej sprawie, wykładnia gramatyczna przytoczonego wyżej art. 18 ust. 1 ustawy nie upoważnia do stosowania go w sposób automatyczny, tzn. że w sytuacjach takich, jak w niniejszej

sprawie - gdy pracownik, zatrudniony równocześnie w dwóch zakładach pracy, w jednym zakładzie korzysta ze zwolnienia lekarskiego pobierając zasiłek chorobowy, a w drugim wykonuje pracę i pobiera za nią wynagrodzenie, to traci prawo do tego zasiłku. Z drugiej strony jednak nie można też przyjąć, że w każdej takiej sytuacji wyłącznie do pracownika należy wybór, czy pobiera zasiłek z obu zakładów, czy tylko z jednego, a w drugim pracuje. Art. 18 ust. 1 ustawy określa, że utrata prawa do zasiłku chorobowego następuje w trzech sytuacjach w nim wskazanych, tj. wówczas, gdy w czasie zwolnienia lekarskiego pracownik: 1) wykonuje inną pracę zarobkową, 2) wykonuje uciążliwe czynności mogące przedłużyć okres niezdolności do pracy, 3) wykorzystuje zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia.

Pozostawiając poza rozważaniami w niniejszej sprawie sytuację, gdy pracownik korzystający ze zwolnienia lekarskiego, w czasie jego trwania podejmuje inną pracę zarobkową, poza dotychczasowym zakładem pracy, Sąd Najwyższy wyraża pogląd, że dotychczasowa rygorystyczna wykładnia, wyrażona zwłaszcza w wyroku z dnia 31 maja 1985 r., II URN 75/85 (OSNCP 1986 r. z. 3 poz. 32) nie może być przyjęta przy rozstrzygnięciu niniejszego zagadnienia. Zdaniem składu orzekającego w tej sprawie, brzmienie art. 18 ustawy nie jest tak jednoznaczne, jak to wynika z uzasadnienia wyroku z dnia 31 maja 1985 r., w którym uznano, że wykonywanie w okresie korzystania ze zwolnienia lekarskiego każdej pracy, nawet "(...) zalecanej przez lekarza i przyczyniającej się do poprawy stanu zdrowia (...), powoduje utratę prawa do zasiłku chorobowego oraz, że pracownik: "(...) może wykonywać pewne prace nie powodujące utraty prawa do zasiłku chorobowego pod warunkiem, że prace te nie mają charakteru zarobkowego."

Wprawdzie do takiego wniosku mogła prowadzić ścisła wykładnia gramatyczna, jednakże jej wynik budzi wątpliwości, bowiem wykonywanie pracy bez wynagrodzenia jest sprzeczne z istotą stosunku pracy, narusza przepisy art. 13 i 84 kodeksu pracy.

Analizując omawiany przepis należy zwrócić uwagę, że wprawdzie jest on kolejnym przepisem o charakterze represyjnym, mającym na celu ograniczenie wypłacania świadczeń z ubezpieczenia społecznego osobom, które poprzez określone działania spowodowały swoją niezdolność do pracy (art. 16 i 17 ustawy), jednakże obejmuje on sytuacje, w których do oceny, czy spełnione są przesłanki utraty prawa pracownika do zasiłku, potrzebna jest wiedza medyczna.

Funkcją tego przepisu jest więc nie tylko jego represyjność ale i zabezpieczenie prawidłowego przebiegu procesu leczenia koniecznego dla odzyskania przez pracownika zdolności do pracy. Na tę drugą funkcję wskazuje też ust. 2 omawianego art. 18, w myśl którego okoliczności, o których mowa w ust. 1 (okoliczności uzasadniające utratę prawa do zasiłku chorobowego wymienione w tym przepisie), ustala się w trybie przewidzianym w art. 55 ust. 2, czyli poprzez działania organów upoważnionych do kontrolowania prawidłowości korzystania ze zwolnień lekarskich. Tryb tego działania jest uregulowany zarządzeniem Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 30 grudnia 1974 r. w sprawie kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy (M.P. Nr 42, poz. 263), zwanym dalej zarządzeniem. W myśl § 13 ust. 2 tego zarządzenia wątpliwości, czy wykonywane przez pracownika czynności są czynnościami uciążliwymi, mogącymi przedłużyć okres niezdolności do pracy, oraz czy naruszenie przez pracownika wskazań lekarskich traktować należy jako wykorzystywanie zwolnienia niezgodnie z jego celem rozstrzyga lekarz, który udzielił

zwolnienia, wpisując swoją opinię do karty choroby.

Rozstrzygnięcie, czy wykonywanie pracy podczas korzystania ze zwolnienia lekarskiego w jednym z dwóch zakładów pracy, w których pracownik był równocześnie zatrudniony przed powstaniem niezdolności do pracy stanowi podstawę pozbawienia pracownika prawa do zasiłku chorobowego wymaga więc ustalenia, czy kontynuowana praca stanowi, czy też nie stanowi uciążliwych czynności mogących przedłużyć okres niezdolności do pracy względnie czy jest czy nie jest niezgodna z celem tego zwolnienia. Na taką potrzebę wskazuje - zdaniem Sądu Najwyższego - zarówno wykładnia systemowa, jak i funkcjonalna wyżej podane. Przy wykładni art. 18 ustawy należy też uwzględnić, że jego ust. 2 nie tylko wskazuje tryb postępowania służący ustaleniu okoliczności, o których stanowi ust. 1, lecz jest również regułą wskazującą zasady jego stosowania (tj. stosowania ust. 1).

Truizmem jest stwierdzenie, że na podstawie art. 5 ustawy prawo do zasiłku chorobowego przysługuje pracownikowi w razie stwierdzenia przez lekarza jego czasowej niezdolności do pracy z powodu choroby lub niemożności wykonywania pracy oraz w pewnych sytuacjach wymienionych w art. 6. Czasowa niezdolność do pracy jest to podstawowa, zasadnicza przesłanka, od której spełnienia uzależnione jest powstanie prawa do tego zasiłku. Wszystkie inne przesłanki, o których mowa w ustawie, są przesłankami wtórnymi, mającymi znaczenie tylko wówczas, gdy zaistnieje stwierdzona przez lekarza czasowa niezdolność do pracy. Niezdolność do pracy nie jest stanem, do oceny którego można zastosować obiektywne kryteria. O niezdolności tej z jednej strony decyduje zarówno określony stan chorobowy jak i jego nasilenie, a z drugiej struktura psychofizyczna chorego oraz charakter wykonywanej przez niego pracy. Są więc nie tylko możliwe ale i prawdopodobne sytuacje, że pracownik wykonujący w dwóch zakładach pracy zatrudnienia w różnym charakterze, staje się niezdolny do jednej pracy, zachowując zdolność do wykonywania drugiej. Zdaniem Sądu Najwyższego, skoro lekarz prowadzący leczenie jest uprawniony do stwierdzenia, że istniejący stan chorobowy powoduje, że pracownik jest czasowo niezdolny do określonej pracy, to również do tego lekarza należy stwierdzenie, czy pracownik zachował, pomimo choroby, zdolność do drugiej, również dotychczas wykonywanej pracy a także, czy jej wykonywanie (w czasie trwania czasowej niezdolności do pracy) nie stanowi innych okoliczności przewidzianych w art. 18 ust. 1 ustawy a powodujących utratę prawa do zasiłku. Zdaniem Sądu Najwyższego nie ma podstaw do przypisania ustawodawcy intencji zmuszania pracownika, sankcją utraty prawa do zasiłku chorobowego, do pobierania zasiłku chorobowego z obu zakładów pracy, jeżeli choroba nie powoduje niezdolności do każdej pracy. Dlatego też logicznym wydaje się wniosek, że ust. 2 omawianego art. 18 ma zastosowanie również w takich sytuacjach, jak w niniejszej sprawie, w której powstało rozpatrywane zagadnienie prawne.

Na marginesie przytoczonych wywodów Sąd Najwyższy zauważa, że opinia lekarza leczącego, jeżeli budzi uzasadnione wątpliwości, podlega weryfikacji w postępowaniu sądowym, w szczególności poprzez przesłuchanie lekarza leczącego w charakterze świadka, jak i poprzez zasięgnięcie opinii biegłego lekarza odpowiedniej specjalności.

Uwzględniając powyższe okoliczności Sąd Najwyższy, działając na podstawie art. 391 k.p.c., rozstrzygnął przedstawione zagadnienie prawne, udzielając odpowiedzi jak w sentencji uchwały.

=====